

Deze tentoonstelling brengt voor het eerst twee verwante werkgroepen van Marcel Broodthaers samen: de “industriële gedichten” (of plastic platen) en de Open brieven. Beide zijn in oplage geproduceerd en speelden een belangrijke rol in de verschuivende opvattingen van wat een kunstwerk kan zijn en in het kritisch beschouwen van de autoriteit van instituties inzake kunst.

In de periode 1968-1972 riepen grote protestbewegingen op tot maatschappelijke verandering en bevrijding van het conformisme. De roep om democratie in de kern van het studentenverzet van mei '68 ruilde de rode vlag in voor de zwarte vlag. In diezelfde tijd moest de democratisering van cultuur gerealiseerd worden door de toegang tot onbeperkte reproductie van multiples voor het grote publiek: in serie gemaakte kunstwerken die het concept ondermijnen van het unieke origineel en van de privileges die daarmee gepaard gaan. Hoewel Broodthaers' platen ook multiples zijn, werden ze maar in een beperkte oplage van zeven geproduceerd, wat een grote scepsis en oneerbiedigheid verraadt jegens de idealen van zijn tijd.

“De instellingen van binnenuit hervormen”, was een slogan uit die tijd die Broodthaers haast letterlijk nam door een eigen museum op te richten in zijn huis-atelier: het *Musée d'Art Moderne, Département des Aigles*. Uiteindelijk zouden er twaalf secties komen, doorgaans gepromoot door het uitgeven van een plastic plaat. Deze eenmansactie, waarbij hij zelf als directeur, kunstenaar, suppoost en bezoeker optrad, werd voorafgegaan en begeleid door Open brieven, een soort pamfletten waarin hij verwijst naar kwesties die ook het huidige debat in kunst en politiek nog domineren: vermarkting, ideologische polarisering en retorische manipulatie. De platen *Académie* en *Téléphone* dateren van

voor zijn Open brief uit juni '68, maar zetten al vraagtekens bij de gestandaardiseerde, academische en industriële vormentaal door ze te laten contrasteren met associatieve, zintuiglijke woorden, een voortzetting van zijn vroegere activiteiten als dichter.

De platen bevatten grafische elementen die aan een rebus of puzzel doen denken en ontsnappen aan de eis tot helderheid en functionaliteit van verkeersborden of reclame. Een belangrijk ensemble van voorbereidende schetsen dat hier wordt gepresenteerd onthult de denkprocessen van de kunstenaar rond bepaalde motieven.

Visuele poëzie, het muzieknotatiesysteem of de klanknabootsingen waar Broodthaers mee speelt – op platen als *L'oiseau*, *l'aile*, *Allegro Moderato* of *Le Sous-sol* – verwijzen naar de bevrijding van taal uit het keurslijf van het gedrukte alfabet, van strenge regels voor gereproduceerde tekst in druk. Ten tijde van het ontstaan van de platen werd er een levendig debat gevoerd rond semiotiek. Dit systeem van tekststudie maakt gebruik van een zogenaamde objectieve analyse van alle beelden en woorden alsof het tekens zijn en verdeelt ze in een “betekenaar” en “betekende”: in onderwerp en visueel aspect, in inhoud en vorm.

Voordat Marcel Broodthaers beeldend kunstenaar werd, publiceerde hij enkele dichtbundels en regisseerde hij films. Dat verklaart waarom hij taalgebruik, geschreven taal en reproductie – meer bepaald drukwerk – centraal stelt.

Het technische procedé van de multiple volgt de logica van uniformiteit, monotonie en standaardisering, maar Broodthaers introduceert variaties, herschikkingen en imperfecties, en speelt met verschillen, zodat zijn platen oefeningen worden in het kijken en interpreteren. De platen ontstaan in een sociopolitieke context die conventies, normen en codes wilde afschaffen, waaronder grammatica en syntax, en met sommige van zijn platen zinspeelt hij op de bevrijding van het alfabet.

De verwerping door de moderne kunst van het navolgen “naar de natuur” en de ontwikkeling van abstracties of structuren die de zichtbare wereld blootleggen, bereiken een cruciaal punt in het beroemde opschrift van René Magritte “Ceci n'est pas une pipe” onder de geschilderde voorstelling van een pijp. Conceptuele kunstenaars die formele voor linguïstieke experimenten inruilden, plaatsten Magrittes schilderij in de frontlinie van hun theoretische debatten, met het bekende essay van Michel Foucault over de pijp als schoolvoorbeeld. Broodthaers' speelse omgang met het pictogram van de pijp en het alfabet becommentarieert en verwijst

naar deze pogingen om de oorsprong van alle communicatie vast te leggen: beeld of woord? Daarnaast refereert Broodthaers aan het associatieve woordspel en de typografische experimenten van de dichter Stéphane Mallarmé, wanneer hij de losse vorm (plasticiteit of reliëf) of het concept onderzoekt van een woord, een letter uit het alfabet of een grafisch symbool.

Een wand volgehangen met platen is een historische reconstructie van een ophanging van Broodthaers uit 1969. Sindsdien wordt deze beschouwd als de klassieke presentatie van deze werkgroep, waarbij duidelijk wordt waarom de platen voornamelijk als een commentaar op reclame, de massamedia of propaganda worden gezien. Door hun variatie, picturale kwaliteiten en opzettelijke meerduidigheid zijn ze echter inefficiënt als verlokkelijke iconische popartslogans. In plaats daarvan putten ze eerder inspiratie uit het dadaïsme, met zijn experimentele poëtica van het absurde en het onzinnige.

Broodthaers was zich zeer bewust van de theoretische grondvesten van zijn raadsels en spelletjes, die draaien rond het fundamentele probleem van het inschrijven van subjectiviteit en inhoud in taal. Hij vermeed, in zijn woorden, “inflatie van theorieën” – een uitdrukking gebruikt in verband met de Belgische schilder Antoine Wiertz (1805-1865) – door humoristische (zelf)relativering.

EVENEMENTEN

13-10-2021 _____ 19:00

Lezing door Denis Laoureux:
Broodthaers et le moule des mots (FR)

10-11-2021 _____ 19:00

Lezing door Maria Elena Minuto: *“Ne pas situer le message entièrement d’un côté, image ou texte.” Marcel Broodthaers et la matérialité du langage poétique (1924-1976)* (FR)

24-11-2021 _____ 19:00

Lezing door Margaux Van Uytvanck: *Marcel Broodthaers “au pied de la lettre”* (FR)

01-12-2021 _____ 19:00

Lezing door Joris D’hooghe: *Over M.B.’s Industriële gedichten en het Musée d’Art Moderne, Département des Aigles* (NL)

In nauwe samenwerking met Maria Gilissen Broodthaers & de Succession Marcel Broodthaers
In samenwerking met Marie-Puck Broodthaers

PUBLICATIE

Een catalogue raisonné is gepubliceerd in samenwerking met Hatje Cantz & Marot, vormgegeven door Filiep Tacq en samengesteld door Charlotte Friling, met teksten van Maria Gilissen Broodthaers, Manuel Borja-Villel en Dirk Snauwaert.

WE HOPEN DAT U GENOTEN HEEFT VAN UW BEZOEK. BEDANKT!

WIELS dankt alle bruikleengevers van de tentoonstelling voor hun genereuze samenwerking. **Speciale dank** gaat uit naar Uhoda, J.P. Morgan Private Bank, Eeckman Art & Insurance en naar Visit.Brussels. **Bedankt** aan onze toegewijde assistenten en stagiaires: Sophie Baert, Evelyne de Behr, Elena van den Boogerd, Liska Brams, Teodora Cozma, Maxence Geissert, Oriana Lemmens, Janai Lorédon, Livia Nervi, Georgia Alexia Ntousaki, Léopoldine Robin.

Curators: Charlotte Friling & Dirk Snauwaert, met de hulp van Selma Meuli.
Display Open brieven door Richard Venlet.
Vertalingen (FR/NL) door Marie-Françoise Dispa en Leen Van Den Broecke.
Deze tentoonstelling reist nadien naar MASI Lugano(CH) in 2022.

@WielsBrussels @Wiels_brussels @WIELS_Brussels

05-01-2022 _____ 19:00

Een avond rondom *Pense-Bête* van Marcel Broodthaers in samenwerking met Jeunesse et Arts Plastiques (FR)

07 & 08-01-2022

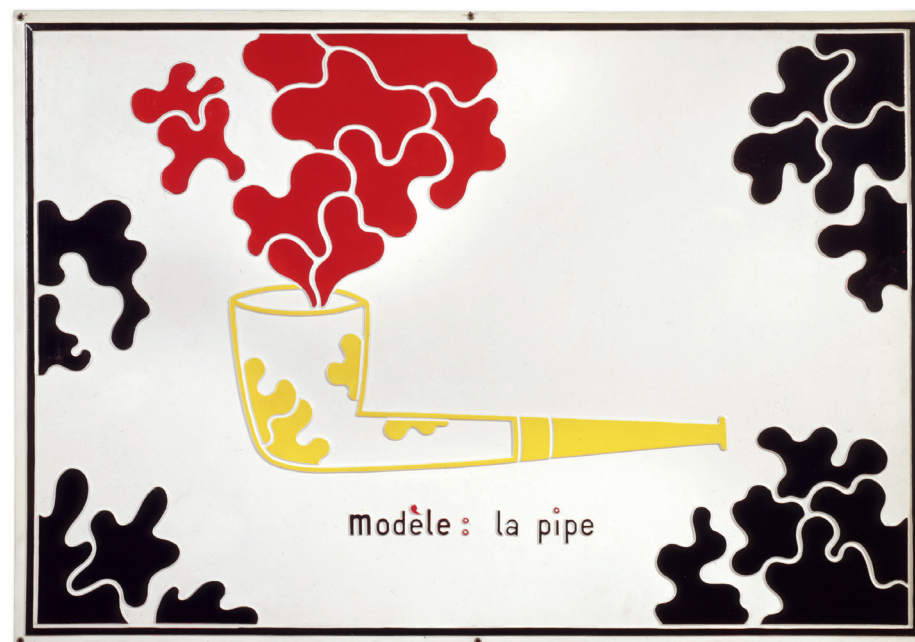
Filmprogramma en symposium in Cinematek, Brussel, georganiseerd door Steven Jacobs en Raf Wollaert: *Marcel Broodthaers and Cinema: Filmic Poems, Moving Scripts*. Met: Eric C.H. de Bruyn, Bruce Jenkins en Jennifer Wild (EN)

Meer evenementen en updates: WIELS.org

Marcel Broodthaers

Industriële gedichten, open brieven

10 _ 09 _ 2021 _____ 09 _ 01 _ 2022

Marcel Broodthaers, *Modèle : la pipe*, 1968-69 © Succession Marcel Broodthaers – Sabam 2021

Meer info & evenementen: wiels.org

